

Σαρλότ Πουσέν
Αντριέν Ρος, Ναντιά Χαμιντί

Μοντεσσοριανοί εκπαιδευτές με πιστοποίηση από τη Διεθνή Μοντεσσοριανή Εταιρεία – AMI

ΜΟΝΤΕΣΣΟΡΙ

από 6 έως 12 ετών

Μάθε με πώς να σκέφτομαι

1

Μαρία Μοντεσσόρι

(1870-1952)

Η Μαρία Μοντεσσόρι γεννιέται στις 30 Αυγούστου 1870 στο Κιαραβάλε, ένα μικρό χωριό της επαρχίας της Ανκόνα στην Ιταλία. Είναι η μοναδική κόρη ενός πατέρα δημοσίου υπαλλήλου αρκετά αυστηρού και μιας μητέρας που προερχόταν από οικογένεια ερευνητών. Οι γονείς της, που είχαν την έγνοια να αποκτήσει η κόρη τους καλή εκπαίδευση, αποφασίζουν να μετακομίσουν στη Ρώμη όταν η Μαρία είναι δεκαπέντε ετών.

Μία από τις πρώτες γυναίκες γιατρούς της Ευρώπης

Η Μαρία ακολουθεί σπουδές ιατρικής ενάντια στην επιθυμία όλων, αφού εκείνη την εποχή σπουδαστές ιατρικής ήταν μόνο άντρες. Αναγκάζεται να παλέψει για να αποκτήσει ειδικές άδειες. Είναι πραγματικά μια διαδρομή με διαρκείς μάχες, αλλά η Μαρία αποδεικνύει ότι έχει επιμονή και κουράγιο. Μερικές φορές κάνει ανατομία μόνη της, τα βράδια μετά τα μαθήματα, γιατί θεωρείται ανάρμοστο για μια νεαρή γυναίκα να κάνει κάτι τέτοιο με την παρουσία αντρών σπουδαστών. Το 1897 είναι η πρώτη γυναίκα που αποκτά δίπλωμα ιατρικής στην Ευρώπη.

Συνεχίζει με σπουδές βιολογίας, ψυχολογίας και φιλοσοφίας στη Γαλλία, στην Αγγλία και στην Ιταλία. Εργάζεται σε ψυχιατρική κλινική στη Ρώμη με παιδιά με ειδικές ανάγκες. Θεωρεί ότι αυτά τα παιδιά έχουν περισσότερη ανάγκη από παιδαγωγική και όχι από ιατρική βοήθεια. Το κράτος ιδρύει τότε μια ορθοφρενική σχολή (για την ανάπτυξη διανοητικών ικανοτήτων) και εμπιστεύεται τη διεύθυνσή της στη Μαρία Μοντεσσόρι. Εκεί η Μαρία Μοντεσσόρι, μαζί με τον γιατρό Μοντεσσάνο, ασχολείται με παιδιά με διανοητικές αναπηρίες και νοητική υστέρηση. Τα παρατηρεί ακούραστα και αφιερώνεται στην ανάπτυξή τους. Επιθυμεί αυτά τα παιδιά να απολαμβάνουν περισσότερο σεβασμό, περισσότερα ερεθίσματα και, συνεπώς, να είναι πιο δραστήρια και πιο σίγουρα για τον εαυτό τους. Η Μαρία Μοντεσσόρι υπερασπίζεται τα δικαιώματά τους και την αξιοπρέπειά τους σε πολυάριθμα συνέδρια.

Εμπνέεται από τη δουλειά δύο Γάλλων γιατρών του 18ου αιώνα, του Ζαν

Ιτάρ* και του μαθητή του, Εντουάρ Σεγκέν**. Ο Ιτάρ είναι γνωστός επειδή βοήθησε τον περίφημο Βικτόρ, το άγριο παιδί της Αβείρόν, που βρέθηκε όταν ήταν περίπου δέκα ετών σε ένα δάσος να ζει σαν αγρίμι, χωρίς να έχει αποκτήσει τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου είδους, εξαιτίας της απομόνωσης στην οποία μεγάλωσε. Η ιστορία του Βικτόρ ενέπνευσε τον Φρανσουά Τριφό να γυρίσει την ταινία *Ένα αγρίμι στην πόλη* το 1969. Ο Σεγκέν, από την άλλη, είχε δημιουργήσει παιδαγωγικό υλικό εστιασμένο στα παιδιά με νοητική υστέρηση. Η Μαρία Μοντεσσόρι εμπνέεται από αυτό το υλικό για να δουλέψει με παιδιά με ειδικές ανάγκες. Αποδεικνύεται ότι η πρόοδός τους είναι εντυπωσιακή, κυρίως στη γραφή και στην ανάγνωση. Κάποια από αυτά δίνουν εξετάσεις στο τέλος της εκπαίδευσης του δημοτικού και πετυχαίνουν άριστα αποτελέσματα. Η επιτυχία αυτή είναι για τη Μαρία Μοντεσσόρι μια αποκάλυψη. Αποφασίζει, επομένως, να ερευνήσει τι μπορεί να εμποδίζει την καλή ανάπτυξη των παιδιών χωρίς ειδικές ανάγκες και επιθυμεί να εφαρμόσει μαζί τους το παιδαγωγικό υλικό που έχει επινοήσει. Η ευκαιρία θα της δοθεί σύντομα...

Το πρώτο Σπίτι των Παιδιών

Έπειτα από τέσσερα χρόνια ως καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Ρώμης, όπου εργαζόταν στην ιστορία της ανθρωπολογίας και στην εφαρμογή της στην παιδαγωγική, της παρουσιάζεται μια ευκαιρία να δημιουργήσει έναν χώρο φιλοξενίας παιδιών που δεν παρουσιάζουν κάποια υστέρηση. Της εμπιστεύονται περίπου πενήντα παιδιά που ζούσαν μέχρι εκείνη τη στιγμή χωρίς φροντίδα στην εργατική συνοικία του Σαν Λορέντζο στη Ρώμη. Τον Ιανουάριο του 1907, η Μαρία Μοντεσσόρι ανοίγει το πρώτο Casa dei Bambini (Σπίτι των Παιδιών) στην οδό dei Marsi. Φροντίζει άμέσως να κατασκευαστούν έπιπλα στο ύψος των παιδιών, κάτι που είναι ήδη καινοτόμο. Προσλαμβάνει μια βοηθό και μαζί προσφέρουν στα παιδιά το παιδαγωγικό υλικό που έχει ήδη δημιουργήσει για τα παιδιά με υστέρηση.

* Jean Itard (1774-1838): Γάλλος γιατρός και παιδαγωγός.

** Édouard Seguin (1812-1880): Γάλλος γιατρός, μαθητής του Ιτάρ πριν μεταναστεύσει στις ΗΠΑ, ειδικός στην εκπαίδευση παιδιών με διανοητικές αναπηρίες.

Με ερευνητική διάθεση παρατηρεί τα παιδιά να εξελίσσονται αυθόρμητα στο περιβάλλον που δημιούργησε γι' αυτά. Μέσα σε ένα σχολείο που μοιάζει με παιδαγωγικό εργαστήριο, διατηρώντας όμως την οικογενειακή ατμόσφαιρα, η Μαρία Μοντεσσόρι προσαρμόζει το υλικό της σε συνάρτηση με τις παρατηρήσεις της και αναπτύσσει, επίσης, νέες δραστηριότητες. Εντυπωσιάζεται με την ικανότητα συγκέντρωσης και αυτοπειθαρχίας των μικρών παιδιών, κι έτσι πολλαπλασιάζει τις εμπειρίες τους και τις θετικές τους ανακαλύψεις. Παρατηρεί ότι τα παιδιά έχουν ανάγκη την τάξη, τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τις δραστηριότητές τους, καθώς και τη δυνατότητα να μπορούν να τις επαναλαμβάνουν για όσο διάστημα θέλουν και όσες φορές θέλουν, αφού αυτό που αναζητούν κυρίως είναι η ίδια η δραστηριότητα παρά το αποτέλεσμα της, και μέσω αυτής είναι που διαμορφώνονται τα ίδια.

Με αυτόν τον τρόπο εξερευνά και ανακαλύπτει σταδιακά μια νέα παιδαγωγική μέθοδο, την οποία θα ονομάσει «επιστημονική» και θα γίνει γνωστή ως «μοντεσσοριανή μέθοδος». Η Μαρία Μοντεσσόρι επέμενε πάντα ότι δεν είχε ανακαλύψει τίποτα η ίδια, αλλά ότι είχε αρκεστεί στο να αποκαλύπτει αυτά που τα παιδιά της είχαν δείξει για τις ανάγκες που είχαν. Αντιλαμβάνεται, επίσης, ότι τα παιδιά «κουβαλούν» στο σπίτι τους τις νέες τους συνήθειες ως προς τη φροντίδα του περιβάλλοντος και την πειθαρχία, και ότι οι χώροι εκείνης της συνοικίας δεν ευνοούσαν την ωρίμανσή τους. Η άνθιση των παιδιών μεταδίδεται στο περιβάλλον τους. Η Μαρία Μοντεσσόρι παρατήρησε ότι τα παιδιά εκπαιδεύουν τις οικογένειές τους και είναι οι πρωταγωνιστές και η πηγή κοινωνικών βελτιώσεων.

Η αύξηση του αριθμού των μοντεσσοριανών σχολών

Η πρόοδος των παιδιών με τα οποία ασχολείται η Μαρία Μοντεσσόρι είναι τόσο εντυπωσιακή, που παρουσιάζεται στον διεθνή Τύπο. Άνθρωποι από όλο τον κόσμο έρχονται για να επισκεφτούν αυτό το καινούργιο σχολείο. Ένα δεύτερο Σπίτι των Παιδιών ιδρύεται σε άλλη φτωχική συνοικία της Ρώμης. Η φήμη της Μαρία Μοντεσσόρι εξαπλώνεται παγκοσμίως. Η Μαρία Μοντεσσόρι γράφει πολλά βιβλία για την παιδαγωγική της μέθοδο, το παι-

δί και την ανάπτυξή του. Παρουσιάζει την παιδαγωγική της μέθοδο και το φιλοσοφικό της όραμα για την εκπαίδευση σε πολυάριθμα συνέδρια. Εκεί μιλάει για την αυτοεκπαίδευση. Όλος ο κόσμος θέλει να μάθει τη συνταγή της. Όμως τυχαίνει να μην είναι συνταγή· είναι προσέγγιση, νοοτροπία.

Για να ανταποκριθεί στην πιεστική ζήτηση για κατάρτιση, δημιουργεί το 1909 ένα πρόγραμμα για μοντεσσοριανούς εκπαιδευτές. Αυτά τα μαθήματα γίνονται διεθνή από το 1913. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στοχεύουν στην ανάπτυξη της μεθόδου της με τρόπο ενδεδειγμένο στο πλαίσιο των βασικών της αρχών: το πιο σημαντικό είναι να αλλάξουμε την οπτική μας προς το παιδί, κάτι που απαιτεί τη δική μας εσωτερική αλλαγή και ένα εφελκυστικό ταπεινοφροσύνης. Οι σχολές πολλαπλασιάζονται χάρη σε αυτά τα προγράμματα, αλλά αυτή η ραγδαία αύξηση διακόπτεται από τον πόλεμο του 1914. Η Μαρία Μοντεσσόρι αυτοεξορίζεται στις ΗΠΑ, όπου είχαν ήδη ιδρυθεί πολλές σχολές (καμιά δεκαριά μέσα σε λίγα χρόνια), και αφού είχε ήδη κάνει ένα σύντομο ταξίδι εκεί πριν από λίγο καιρό. Εγκαθίσταται στις ΗΠΑ με τον γιο της, Μάριο Μοντεσσόρι, που είναι τότε δεκαεφτά ετών. Ταξιδεύει τακτικά στην Ευρώπη, όπου συμμετέχει στη δημιουργία παιδαγωγικών κινημάτων. Στη συνέχεια αποφασίζει να επιστρέψει στην Ευρώπη και εγκαθίσταται στην Ισπανία, στη Βαρκελώνη, όπου πραγματοποιούνται σεμινάρια για εκπαιδευτές και ιδρύονται σχολές.

Ο μοναχογιός της, που έχει στο μεταξύ παντρευτεί μια Αμερικανίδα, ακολουθεί τη μητέρα του στη Βαρκελώνη το 1918, μαζί με τη σύζυγό του και τα παιδιά τους. Ζουν έκτοτε πολύ κοντά όλοι και ο Μάριο εργάζεται με τη μητέρα του για την ανάπτυξη της παιδαγωγικής της μεθόδου. Τη βοηθάει πάρα πολύ στη δουλειά της. Γίνεται ο πιο στενός της συνεργάτης και τη συνοδεύει στα ταξίδια της, κάνοντας εναλλάξ τον διερμηνέα, τον βοηθό και τον εκπαιδευτή.

Η Μαρία Μοντεσσόρι δίνει διαλέξεις και εκπαιδευτικά σεμινάρια σε πολλές χώρες, καταρτίζοντας περίπου πέντε χιλιάδες εκπαιδευτές. Επιθυμεί η ανάπτυξη της μεθόδου της να γίνει με σεβασμό σε συγκεκριμένες βασικές αρχές. Γι' αυτό δημιουργεί το 1929, μαζί με τον γιο της, τη Διεθνή Μοντεσσοριανή Εταιρεία (AMI), σκοπός της οποίας είναι να διατηρεί και να προωθεί την παιδαγωγική της μέθοδο. Αυτή η εταιρεία είναι ακόμη πολύ ενεργή. Το έργο της προωθούν οι εθνικές μοντεσσοριανές εταιρείες. Στην Ελλάδα υπάρχει το Μοντεσσοριανό Εργαστήριο (πληροφορίες θα βρείτε στο τέλος του βιβλίου).

Η Μαρία Μοντεσσόρι αγωνίστηκε πολύ, επίσης, για τη βελτίωση των

συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των γυναικών και όλων των εργαζομένων. Έγινε συνήγορος των παιδιών και καταδίκασε την παιδική εργασία. Ήταν οπωσδήποτε μια γυναίκα πολύ μπροστά από την εποχή της.

Τα παιδιά των «6-12» στο έργο της Μαρία Μοντεσσόρι: πού, πότε, πώς;

Πολλοί πιστεύουν ότι η μοντεσσοριανή προσέγγιση αφορά κυρίως τα παιδιά έως 6 ετών. Ωστόσο, αφορά όλο το εύρος της παιδικής ηλικίας. Όταν η Μαρία Μοντεσσόρι άρχισε να ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση, δεν ειδικεύτηκε στα παιδιά κάτω των 7 ετών. Στην πρώτη της δουλειά με παιδιά με ειδικές ανάγκες ερχόταν σε επαφή με όλες τις ηλικίες. Την ενδιέφερε η ανάπτυξη των νοητικών ικανοτήτων, κάτι που την οδήγησε να εστιάσει και στα μωρά, προκειμένου να μελετήσει την ανάπτυξη της ομιλίας και της κίνησης. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι πράγματι εντυπωσιακά όσον αφορά τις αλλαγές. Όταν βλέπουμε ένα παιδί σε αραιά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια των πρώτων έξι χρόνων του, εντυπωσιαζόμαστε κάθε φορά από την εμφάνη του ανάπτυξη και την ταχύτητα της πρόόδου του. «Πόσο έχει μεγαλώσει» αναφωνούμε. Όταν το παιδί φτάσει στην ηλικία των 6 ετών, η δίνη των μεταμορφώσεων των πρώτων ετών μοιάζει να δίνει τη θέση της σε μια εξέλιξη πιο αργή και σταδιακή. Ένας περιστασιακός παρατηρητής μπορεί να πιστεύει ότι το παιδί δεν αλλάζει πολύ πια μεταξύ 6 και 12 ετών, ότι το μόνο που κάνει είναι να αναπτύσσει και να εμβαθύνει τις ικανότητες που έχει ήδη αποκτήσει: είναι λίγο πιο ψηλό, μιλάει λίγο καλύτερα, σκέφτεται περισσότερο. Είναι περισσότερο μια περίοδος ενίσχυσης παρά μεταμόρφωσης.

Η Μαρία Μοντεσσόρι είχε να παρατηρήσει πολλά πράγματα στα παιδιά από 0 έως 6 ετών, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ενδιαφερόταν λιγότερο για τα πιο μεγάλα παιδιά. Το επιστημονικό, παιδαγωγικό της έργο αφορούσε όλες τις ηλικίες μεταξύ 0 και 24 ετών. Σήμερα βλέπουμε ότι η προσέγγισή της μπορεί να επεκταθεί και σε πιο ηλικιωμένα άτομα: σχετικές έρευνες της χρήσης της σε άτομα με γεροντική άνοια αποδεικνύουν

με εντυπωσιακό τρόπο ότι τα άτομα αυτά επιστρέφουν διανοητικά στην παιδική ηλικία. Ήταν καθαρά θέμα τύχης το γεγονός ότι δόθηκε στη Μαρία Μοντεσσόρι η ευκαιρία να εφαρμόσει τη διαίσθησή της με παιδιά 3 έως 6 ετών. Χάρη στην επαφή με αυτά τα παιδιά, έθεσε τις πρώτες βάσεις της μεθόδου της με εμπειρικό τρόπο. Αλλά με όχημα τις παρατηρήσεις της σε πιο μεγάλα παιδιά βελτίωσε και εμβάθυνε τη θεωρία της.

Στόχος της ήταν να καθορίσει τους φυσικούς νόμους της ανάπτυξης του παιδιού. Ήθελε να διαχωρίσει αυτά που προκύπτουν από την προκατάληψη, ή την παράδοση, από αυτά που είναι χρήσιμα για την εκπαίδευση. Σκοπός της ήταν να αφαιρέσει οτιδήποτε άχρηστο και να ανακαλύψει το απαραίτητο.

Έπρεπε να περιμένουμε το 1917, δηλαδή δέκα χρόνια μετά την ίδρυση του πρώτου σχολείου στο Σαν Λορέντζο, για να δημοσιεύσει η Μαρία Μοντεσσόρι στα αγγλικά τους δύο τόμους της *Επιστημονικής παιδαγωγικής*, που αφορά ειδικά την εκπαίδευση παιδιών 6-12 ετών. Εκείνη τη στιγμή, παρόλο που είχε ήδη δημιουργήσει υλικό ειδικά για τα παιδιά 6-12 ετών, η διαδικασία γι' αυτά τα παιδιά βασιζόταν κυρίως σε μια μετάθεση των αρχών για τα παιδιά των 3-6 ετών. Δεν είχε ακόμη διασαφηνίσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών από 6 έως 12 ετών. Συνεχίζει να τα παρατηρεί και όσο αυξάνονται τα σχολεία, τόσο πιο πολύ επωφελείται από την περίπτωση του κάθε σχολείου και από τα σχόλια των εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν τη μέθοδο στην πράξη. Όλα αυτά της επιτρέπουν να βελτιώσει περισσότερο την προσέγγισή της για τα παιδιά 6-12 ετών.

Ανακαλύπτει σταδιακά τις μεγάλες διανοητικές ικανότητες των παιδιών από 6 έως 12 ετών. Γράφει τότε μια σειρά βιβλίων με θέμα αυτά που ονομάζει «ψυχο-γνωστικά αντικείμενα», δηλαδή τους μεγάλους εκπαιδευτικούς τομείς, όπως τη γραμματική, την άλγεβρα, τη γεωμετρία, και τα παρουσιάζει με μια διδακτική προσέγγιση συμβατή με την ψυχολογία των παιδιών σε αυτό το ηλικιακό εύρος. Σε καθένα από τα βιβλία παρουσιάζονται λεπτομερείς ασκήσεις, πολύ προχωρημένες μαθησιακά, σε συνάρτηση με τη μεγάλη διανοητική δύναμη των παιδιών από 6 έως 12 ετών.

Η Μαρία Μοντεσσόρι δεν ήθελε ποτέ να έχει τον «έλεγχο» της μεθόδου της, να είναι η μόνη που συνεισφέρει στην εξέλιξή της, καθώς αυτό θα βρισκόταν σε αντίθεση με την ιδέα ότι είχε δημιουργήσει μια επιστημονική παιδαγωγική μέθοδο. Δεν θεωρούσε ότι αυτή η «μέθοδος» της ανήκε. Κατά τον ίδιο τρόπο που ο Αϊνστάιν δεν επιθυμούσε να μην εξελιχθεί η

θεωρία του της σχετικότητας, όλοι οι επιστήμονες ξέρουν ότι συμβάλλουν στο σύνολο της γνώσης της ανθρωπότητας· και, παρόλο που είναι θεμιτό να αναγνωρίζεται η συμβολή τους, ξέρουν ότι η δουλειά τους είναι ο κρίκος μιας αλυσίδας. Έτσι, η Μαρία Μοντεσσόρι αναπτύσσει το δικό της όραμα και το εμπλουτίζει διαρκώς. Ο γιος της Μάριο συμμετέχει επίσης πολύ, μεταξύ άλλων, στην εξέλιξη της θεωρίας της μητέρας του όσον αφορά τα παιδιά 6-12 ετών. Το παιδαγωγικό υλικό, επίσης, εξελίσσεται: εισάγονται νέες δραστηριότητες και κάποιες που αρχικά προορίζονταν για παιδιά 3 έως 6 ετών προτείνονται τελικά σε παιδιά 6-12 ετών· και το αντίστροφο, κάποιες εργασίες που είχαν δημιουργηθεί για τα μεγαλύτερα παιδιά προτείνονται σε μικρότερα. Αυτές οι προσαρμογές γίνονται έπειτα από πολυάριθμους πειραματισμούς και επιμελείς παρατηρήσεις.

Η Μαρία Μοντεσσόρι και ο γιος της επιστρέφουν στην Ιταλία, για να ζήσουν εκεί. Η περίοδος του μεσοπολέμου είναι δύσκολη για την οικογένεια Μοντεσσόρι. Το 1934, η κυβέρνηση του Μουσολίνι, που θαύμαζε πολύ τη δουλειά της Μαρία Μοντεσσόρι, της ζητά υπόρρητα να προωθήσει τις φασιστικές ιδέες. Αλλά η Μαρία Μοντεσσόρι δεν εγκρίνει καθόλου την απολυταρχική ατμόσφαιρα που κυριαρχεί και αρνείται. Ο Ντούτσε, εκνευρισμένος, κλείνει όλες τις σχολές της στην Ιταλία. Η Μαρία Μοντεσσόρι, που έχει ζήσει στη Βαρκελώνη για χρόνια, εγκαταλείπει ξανά τη χώρα καταγωγής της για να επιστρέψει εκεί και δεν πατάει ξανά το πόδι της στην Ιταλία για τα επόμενα δέκα χρόνια. Όταν ξεσπάει εμφύλιος πόλεμος στη χώρα που τη φιλοξενεί, η Μαρία Μοντεσσόρι εγκαταλείπει βιαστικά την Καταλονία και πηγαίνει στο Άμστερνταμ, απ' όπου αντιστέκεται στη φριχτή και αναπόφευκτη άνοδο του ναζισμού στην Ευρώπη. Αυτή που έχει αφιερώσει όλη της τη ζωή να εργάζεται για την ειρήνη βλέπει τον κόσμο να κατρακυλά στον πόλεμο και στη φρίκη. Το 1939 είναι σχεδόν 70 ετών και όλα αυτά για τα οποία έχει αγωνιστεί στη ζωή της καταρρέουν γύρω της. Ακόμα και στις ΗΠΑ, όπου το κίνημά της είχε αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό (υπήρχαν πάνω από χίλια σχολεία το 1925), η οικονομική κρίση του 1929 και οι επιθέσεις εναντίον πολλών εκπαιδευτικών φορέων έχουν ως αποτέλεσμα την εξασθένησή του.

Αλλά η Μαρία Μοντεσσόρι είναι μαχήτρια, δεν καταθέτει τα όπλα. Όταν λαμβάνει μια πρόσκληση για να επισκεφτεί την Ινδία, και συγκεκριμένα την πόλη Μαντράς, προκειμένου να οργανώσει ένα σεμινάριο, αρπάζει την ευκαιρία. Επειδή οι ιδέες της απολαμβάνουν ήδη τεράστια απήχηση στους κύκλους των αυτονομιστών και των ρεφορμιστών, την υποδέχονται εκεί

θριαμβευτικά. Είχε ήδη ανταλλάξει επιστολές με τον Ταγκόρ* και τον Γκάντι**, παθιασμένοι καθώς ήταν και οι δυο τους με την εκπαίδευση, που τη θεωρούσαν το μοναδικό εργαλείο για αληθινή ανεξαρτησία, για ανεξαρτησία του πνεύματος και της καρδιάς.

Σε μια εποχή που το εκπαιδευτικό χάσμα ανάμεσα στους αυτόχθονες πληθυσμούς και στον βρετανικό πληθυσμό είναι κολοσσιαίο, η αποικιοκρατική εξουσία προτείνει μόνο ημίμετρα και οι αυτονομιστές γνωρίζουν ότι πρέπει να επανιδρύσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα σε καλές βάσεις. Η Μαρία Μοντεσσόρι προλαβαίνει να οργανώσει μόνο ένα σεμινάριο στην Ινδία πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Επειδή είναι Ιταλίδα υπήκοος σε αγγλικό έδαφος, θεωρείται εχθρός. Αναγκάζεται να μεταβεί σε μια κατοικία στην τουριστική περιοχή του Κονταϊκάνάλ, ένα χωριό στους λόφους του Νιλγκίρι, όπου καταφεύγει η ελίτ του Μαντράς, για να αποφύγει την ένταση. Ο «εγκλεισμός» της είναι άνετος, αλλά και πάλι είναι εγκλεισμός. Δεν μπορεί να ταξιδέψει, ούτε να κυκλοφορήσει. Γνωρίζοντας ότι ο χρόνος της είναι πολύτιμος, αγανακτεί και απελπίζεται που χάνει χρόνια από τα μετρημένα που της μένουν. Ωστόσο, αυτή η αναγκαστική εξορία αποδεικνύεται αναπάντεχη ευλογία, αφού έχει ελεύθερο χρόνο και γύρω της ένα σχολείο, τον γιο της Μάριο και πολλούς αφοσιωμένους και παθιασμένους βοηθούς. Τελικά εκμεταλλεύεται αυτή την περίοδο για να κάνει πειραματισμούς, να παρατηρήσει και να εξελίξει τις σκέψεις της σχετικά με τα στάδια ανάπτυξης των παιδιών. Αυτή είναι η στιγμή στη ζωή της που ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για την ενδομήτρια ζωή και τα νεογέννητα, καθώς και για τα παιδιά από 6 έως 12 ετών. Επιμένει στο γεγονός ότι η Ειρήνη με κεφαλαίο Ε βλασταίνει καλύτερα αν ο σπόρος της φυτευτεί στα παιδιά από την αρχή της ζωής τους. Οι σχέσεις μεταξύ των ενηλίκων και των μωρών, αλλά και οι συσχετισμοί των παιδιών στην οικο-

* Ο Ραμπιντράνθ Ταγκόρ (1861-1941) (γλώσσα βεγγαλική) ήταν ποιητής, συγγραφέας, μουσικός και πολυμαθής (είχε ευρεία γνώση σε πολλούς καλλιτεχνικούς και επιστημονικούς τομείς). Υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες της ινδικής πολιτιστικής αναγέννησης. Είχε πάθος με την εκπαίδευση και ίδρυσε ένα πανεπιστήμιο που υπάρχει ακόμα και σήμερα. Του απονεμήθηκε το Νόμπελ Λογοτεχνίας και δύο από τα ποιήματά του έχουν γίνει εθνικοί ύμνοι: της Ινδίας και της Σρι Λάνκα.

** Ο Μοχάντας Γκάντι (1869-1948) ήταν ηγετική μορφή του ινδικού κινήματος για ανεξαρτησία και εμπνευστής της μη βίαιης αντίστασης. Είχε απευθείας αλληλογραφία με τη Μαρία Μοντεσσόρι για εκπαιδευτικά θέματα.

γενειακή κλίμακα, στην κοινότητα και στην τάξη προκαθορίζουν τη φύση των σχέσεων των μελλοντικών ενηλίκων.

Συνειδητοποιεί ότι, παρόλο που δεν έχει πρόσβαση σε συγκεκριμένο υλικό, έχει στη διάθεσή της τη φύση. Και ανακαλύπτει ότι ο φυσικός κόσμος που τόσο την εντυπωσιάζει μπορεί να γίνει θαυμάσιος δάσκαλος για τα παιδιά, ότι η κατανομή των φύλλων γύρω από ένα κλαδί μπορεί να θεωρηθεί υλικό τόσο χρήσιμο όσο και ένας ροζ πύργος*. Τα παιδιά πηγαίνουν εκδρομές στο τροπικό δάσος με τον Μάριο και επιστρέφουν με πολλά και διαφορετικά είδη ζώων και φυτών. Η Μαρία επινοεί, λοιπόν, με έμπνευση που αντλεί από την επιστημονική της κατάρτιση, παρεμφατικές ιστορίες για να τους μιλήσει για τον κόσμο και για να απαντήσει στις ερωτήσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο, σιγά σιγά, σχηματίζεται όλη η κοσμική διάσταση της παιδαγωγικής της μεθόδου: η εκπαίδευση για το σύμπαν. Εφαρμόζει, επομένως, την έννοια της «κοσμικής εκπαίδευσης» που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 2, την οποία έχει προσεγγίσει με πιο θεωρητικό τρόπο από το 1936.

Η Μαρία Μοντεσσόρι μένει τελικά πάνω από δέκα χρόνια στην Ινδία, και αυτή η χώρα την αλλάζει και έχει σταδιακή επίδραση στη θεώρησή της για τα παιδιά από 6 έως 12 ετών. Η μέθοδός της σε αυτή την ηλικιακή κατηγορία βασίζεται όλο και λιγότερο στη διαχείριση του μοντεσσοριανού υλικού, κάτι που αποσυντονίζει όσους προτιμούσαν να παραμείνουν σε μια πιο σαφή προσέγγιση που μεταδίδεται πιο εύκολα. Πριν από τριάντα χρόνια, στους δύο τόμους της *Επιστημονικής παιδαγωγικής*, είχε θέσει τις βάσεις μιας μεθόδου που στηριζόταν στον χειρισμό αφηρημένων εννοιών με αυτόν τον τρόπο. Έχει πια μια πιο ξεκάθαρη θεώρηση, που διακρίνει τα παιδιά των 6 έως 12 ετών από αυτά των 0 έως 6 ετών. Διαμορφώνει τη θεωρία της για την ανάπτυξη του ανθρώπου, που εξελίσσεται σε στάδια και που αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο. Γράφει τότε μια σειρά βιβλίων όπου παρουσιάζονται όλα αυτά με σαφήνεια, κυρίως στα έργα: *Να εκπαιδεύσουμε το ανθρώπινο δυναμικό* και *Ο δεκτικός νους του παιδιού*. Σε κάθε αναπτυξιακό σκαλοπάτι αντιστοιχούν χαρακτηριστικά, δυνατότητες και ανάγκες, και αυτό απαιτεί ένα διαφορετικό περιβάλλον και μια διαφορετική προετοιμασία και συμπεριφορά του ενηλίκου.

Όταν επιστρέφει στην Ιταλία, μετά τον πόλεμο, ξαναρχίζει την επι-

* Ο ροζ πύργος αποτελείται από δέκα ροζ κύβους που μεγαλώνουν προοδευτικά και είναι το εμβληματικό υλικό της μεθόδου της Μαρία Μοντεσσόρι.

μόρφωση εκπαιδευτών και ιδρύει πάλι τις σχολές έπειτα από αίτημα της κυβέρνησης. Δημοσιεύει νέα βιβλία και συνεχίζει την εκστρατεία της για την ειρήνη. «Η εκπαίδευση είναι το κύριο εργαλείο για την εξασφάλιση της ειρήνης» γράφει στο βιβλίο της *Εκπαίδευση για την Ειρήνη*. Ήταν τρεις φορές υποψήφια για το Νόμπελ Ειρήνης. Στη Γαλλία παρασημοφορήθηκε το 1949 από τη Λεγεώνα της Τιμής και έλαβε τιμητική διάκριση από την UNESCO.

Η Μαρία Μοντεσσόρι πεθαίνει στην Ολλανδία, στις 6 Μαΐου 1952, σε ηλικία 82 ετών, αφήνοντας πίσω της ένα νέο εκπαιδευτικό κίνημα, που μας εμπνέει μέχρι και σήμερα. Στο τέλος της ζωής της εμπιστεύτηκε σε διάφορους ανθρώπους την ευθύνη να εκπαιδεύσουν παιδαγωγούς σύμφωνα με τη δική της παιδαγωγική προσέγγιση. Παρόλο που η αρχική κατάρτιση δεν διαχώριζε τα παιδιά σε ηλικίες και εκπαιδεύει τους παιδαγωγούς ανεξάρτητα από το αν θα είχαν να εργαστούν με παιδιά 0-3, 3-6 ή 6-12 ετών, ο γιος της Μοντεσσόρι, Μάριο, τελειοποίησε στη δεκαετία του 1950 την εκπαίδευση για παιδιά 6-12 και τη βελτιστοποίησε. Το κέντρο εκπαίδευσης CISM*, που βρίσκεται στο Μπέργκαμο της Ιταλίας, γίνεται το εργαστήριο όπου δοκιμάζεται το υλικό 6-12 πριν συμπεριληφθεί τελικά στην εκπαίδευση και αφού έχει αποδειχτεί επαρκές. Ο Μάριο Μοντεσσόρι έστειλε το 1960 στις ΗΠΑ την Αγγλίδα εκπαιδεύτρια Μάργκαρετ Στέφενσον για να διαμορφώσει εκεί την εκπαίδευση των 6-12 ετών. Η Στέφενσον συνέβαλε πάρα πολύ στην αναγέννηση του μοντεσσोरιανού κινήματος στις ΗΠΑ. Χρειάζεται σχεδόν μία γενιά για να γίνουν με τη σειρά τους οι καταρτισμένοι παιδαγωγοί εκπαιδευτές άλλων. Το πρώτο κύμα των νέων εκπαιδευτών αναδύθηκε τη δεκαετία του 1970 και σήμερα το σημαντικό ενδιαφέρον που απολαμβάνει η μοντεσσोरιανή παιδαγωγική μέθοδος σε όλο τον κόσμο οδηγεί στη δημιουργία πολυάριθμων εκπαιδευτικών σεμιναρίων για μελλοντικούς παιδαγωγούς.

* Centro Internazionale Studi Montessoriani, τη διεύθυνση του οποίου είχε ο Camillo Grazzini για είκοσι τέσσερα χρόνια.

ΜΟΝΤΕΣΣΟΡΙ

από 6 έως 12 ετών

Η μοντεσσοριανή παιδαγωγική μέθοδος για το παιδί των έξι έως δώδεκα ετών έχει ως στόχο να το βοηθήσει να μάθει να σκέφτεται μόνο του. Είναι σημαντικές κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η στήριξη και η εμπύχωσή του από ένα κατάλληλο περιβάλλον. Η οργάνωση αυτής της στήριξης συνιστά τον πυρήνα της μοντεσσοριανής αγωγής, που υποστηρίζει ότι, αν συνοδεύσουμε το παιδί στη φυσική του ανάπτυξη με σεβασμό στις ικανότητες και τις ανάγκες του, θα έχει αποκτήσει ως έφηβος επίγνωση του εαυτού του.

Οι συγγραφείς του βιβλίου μοιράζονται, ως μοντεσσοριανοί εκπαιδευτές, τις γνώσεις και την εμπειρία τους για να μπορέσουμε να εντάξουμε τη μοντεσσοριανή μέθοδο στην καθημερινότητά μας και να βοηθήσουμε το παιδί μας να είναι ευτυχισμένο, αυτόνομο, δημιουργικό, ένα πνεύμα ανοιχτό στον κόσμο!

Σε αυτό το βιβλίο παρουσιάζεται η μοντεσσοριανή παιδαγωγική μέθοδος από την ηλικία των έξι έως δώδεκα χρονών:

- Οι ανάγκες του παιδιού.
- Η μοντεσσοριανή παιδαγωγική μέθοδος στη θεωρία και την πράξη.
- Συμβουλές για τη μοντεσσοριανή μέθοδο στο σπίτι.
- Μαρτυρίες ειδικών, γονιών αλλά και παιδιών.
- Παιδαγωγικές δραστηριότητες που εφαρμόζονται εύκολα.

Οι συγγραφείς **Σαρλότ Πουσέν, Αντριέν Ρος και Ναντιά Χαμιντί** είναι μοντεσσοριανοί εκπαιδευτές με πιστοποίηση από τη Διεθνή Μοντεσσοριανή Εταιρεία (Association Montessori Internationale - AMI). Ως ένθερμοι υποστηρικτές αυτής της παιδαγωγικής προσέγγισης, που την εφαρμόζουν στο σχολείο και στο σπίτι, επιθυμούν να τη μεταδώσουν σε γονείς και εκπαιδευτικούς.

www.minoas.gr

9 786180 217674
ISBN 978-618-02-1767-4

ΚΩΔ. 32025